

בעזהש"ת

חדושי סוגיות

מהר"א ט"ב

סוגיא דדבר שיש
לו מתירין

נלמד שלהי זמן החורף
דהאי שעת"א לפ"ק

מתיבתא תורה ויראה דסאטמאר
היכל ברך משה – שיעור ב'
קרית יואל יצ"ו

תרעא זעירא

י'שמחו ה'תלמידים ויגילו ה'חסידים בהתגלות אורה זו תורה חידושי סוגיות מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א בסוגיא דדבר שיש לו מתירין ממה שהציע מרן שליט"א לפני התלמידים בשלהי הזמן החורף העל"ט, ולרגל סיום הזמן אמרנו ללקט השיעורים ממה שרשמו התלמידים בעת הרצאת השיעור כדי שנוכל להגות בהם במשך ימי בין המזנים הבעל"ט.

ואמרנו להוסיף מעלה בקודש כאשר עיני הקורא תחזנה מישרים ללקט כל היסודות והמראי מקומות מאת כל הספרים החל מהגמרא וספרי ראשונים והאחרונים וש"ת אשר העלה מרן שליט"א בעת השיעור כדי להקל להלומדים ויכלו להגות בתוככי הספרים בעצמם להבין ולהשכיל דברי אלקים חיים.

גם הוספנו תמצית ותוכן הענינים בקצרה, כל אלה מעשי ידיו להתפאר של הרה"ג המנהל שליט"א אשר השקיע מיטב כוחו ועמלו כדי שיצא דבר מתוקן, והוא קובץ מהגליונות אשר יצא לאור מידי יום ביומו אחר השיעורים ונתפרסמו בין כותלי בית המדרש כדי שיוכלו התלמידים לחזור בניקל על כל הפלפולים ולהבינם על בורים, והיות שהדבר מצא חן בעיני הלומדים אמרנו כעת לקבצם אל מקום אחד והיה המשכן אחד.

גם אמרנו להביע תודה וברכה למע"כ הב' החשוב בנש"ק כמר שלמה כהנא הי"ו אשר רשם כל השיעורים ויגע להוציא מתח"י דבר השלם, יישר כוחו וחילו לאורייתא.

ברכה לראש משביר למע"כ הרה"ג הראש השיעור שליט"א דשיעור ב', אשר מידי יום ביומו עומד ומיטיב ומדליק את אור התורה זכה להרים קרן התורה בתוככי היכל ישיבתנו הק' בשיעוריו העמוקים ובפעלותיו המרובים יום ולילה לא השבית לטובת התלמידים, יהי ה' עמו שיצליח בכל בדרכיו, אכיה"ר.

עוד אמרנו להביע תודתנו העמוקה להאברך היקר אומן מופלא במלאכתו מזה"ר יואל יו"ט יאזשעף הי"ו אשר במשך הזמן עומד על הפקידים להוציא לאור גליונות מחידושי תורה מנושא השיעורים ופלפול חברים, ומהלך הסוגיא, באופן הכי יאה וכי נאות, ועמל במסירות נאמנה עד להפליא ובפרט בהוצאת הקונטרס הזה, ישלם ה' פעלו ותהי משכרתו שלימה.

יעזור השי"ת שחפץ ה' בידינו יצליח ונזכה עוד רבות בשנים לשמוע לקח ושיעורים עמוקים מפי מורינו ורבינו כ"ק מרן שליט"א, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו בב"א.

המוציאים לאור

שיעור א' יום ב' פרשת תזריע

איירי שם משא"כ בספק איסור, הא בהדיא איתא בביצה (שם בדף ד') דספק דומה לתערובות.

וכדי לבוא אל הביאור נקדים הסוגיא בריש מסכת ביצה (ב.) ביצה שנולדה ביו"ט ב"ש אומרים תאכל, וב"ה לא תאכל, ובגמ' איתא ד' טעמים, ר"נ ס"ל משום דאיירי בתרנגולת שעומדת לגדל ביצים ומשום מוקצה, ורבה סבר דעיקר מתני' איירי ביו"ט אחר שבת, וכל ביצה דנגמר היום מאתמול גמרה לה, ואסור משום הכנה, והוי דאורייתא, וכתב במהרש"א דלפי"ד רבה צ"ל דביו"ט דעלמא לא איירי מתני' וביצה שנולד מותר מדאורייתא ורק דגזרו בה רבנן, אמנם בכתב סופר (בסוגיא) כתב דאפי' ביו"ט דעלמא הוי דאורייתא משום לא פלוג, ור' יוסף סבר דאסור משום פירות הנושרין והיא גופה חדא גזירה, ולא הוי גזירה לגזירה, ור' נחמן בר יצחק סבר דאסור משום משקין שזבו, וגם כן חדא גזירה, ולשניהם לא הוי אלא גזירה דרבנן.

ובגמ' דף ג' ע"ב, הקשו מהברייתא, דכתוב דביצה שנולדה ביו"ט אסור לטלטל אותו, וספיקא אסורה, ואם נתערבה באלף כולן אסורות, והקשה בגמ', דבשלמא לרבה דהוי דאורייתא משום הכי ספיקא אסורה, אלא לר"י ור"י, דלא הוי אלא גזירה דרבנן אמאי ספיקא אסורה, ותי' בגמ'

שנינו במתני' (ביצה דף ל"ז ע"א) האשה ששאלה מחברתה מים ומלח לעיסה דהוי כרגלי שניהם לגבי תחומין ואסור לילך אלא במקום ששניהם מותרין לילך.

והקשו בגמ' (שם דף ל"ח ע"א) אמאי ולבטל מים ומלח לגבי העיסה, ומסיק שם רב אשי משום דהוי דבר שיש לו מתירין ואפילו באלף לא בטל, ובתוס' (ד"ה וליבטל) כ' להעיר דהא הוי מין בשאינו מינו, ותי' דתחומין שאני דלעולם תלוי הדבר בטעמא, משא"כ בתחומין תלוי האיסור בחפץ הוי כאילו מין במינו, ועוד תי' דכיון דאין העיסה נילש אלא בזה הוי כמינו, עיי"ש, והנה בגמ' בעירובין (דף מ"ה ע"ב) נתבאר במתני' דביו"ט הוי מי גשמים שיורד ביו"ט כרגלי כל אדם, והקשו הגמ' דלקני שביתה באקיינוס דר"א סבר דכל העולם כולו שותה ממי אקיינוס, ותי' בגמ' בעבים שנתקשרו בעיו"ט, והקשו דלמא אחרינא נינהו, ותי' דאית להו סימנא, או דהוי ספק דבריהם ולהקל, וכתבו בתוס' (שם ד"ה איבע"א) דאע"פ דהוי דשיל"מ אפי' בספק דבריהם וכדאמר רב אשי, מ"מ בעירוב הקילו, והקשה בשער המלך (פ"ב מהל' יו"ט ה"ו) הא חזינן לעיל בפ' דרב אשי ס"ל דאפילו בעירובי תחומין דאסור משום דשיל"מ כדאיתא בביצה (דף ל"ט), ואין לומר דדוקא באיסור ודאי

אסורה אפי' בדרבנן משום דיש לו מתירין, הא שם לא שייך כלל הטעם דמין במינו דהלכו אחר ר' יודא, דהא אין נתערב כלל, והוי רק ספק איסור, והנה לעיל הבאנו דברי הצ"ח שכ' דזה רצה הגמרא ליישב, דהמקשן סבר טעמא דר"ן, וזה שייך דווקא בנתערב וא"כ הקשה מספיקא אסורה דווקא, ובא רב אשי ומחדש דטעם למה דבר שיש לו מתירין אסור הוא מטעם רש"י דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, וזה שייך אפי' בספיקא דרבנן, דמחר יהי' מותר לגמרי עכ"ד, והנה כאן המקום להביא דברי הכתב סופר שכתב ליישב הקו' בפשטות דגבי ספיקא אסורה מודה בר"ן לטעם רש"י דעד שתאכלנו וכו', והא לא כתב טעמא אך ורק לגבי דבר שנתערב האיסור כלל שהוא בטל ולכן כתב הטעם משום מין במינו.

ועוד נקדים לך לבאר מש"כ בצל"ח (בכמה מקומות עי' פסחים דף ז' וט' ועוד) סברא מחודש, דהא דדשיל"מ לא בטל היינו דווקא לענין אכילה, משא"כ לענין טלטול, דהא טעמא דעד שתאכלנו וכו' לא שייך, דבשלמא גבי אכילה אם יאכל היום לא יאכל מחר, משא"כ לגבי טלטול דטלטול היום הוא בפני עצמו ושלמחר ג"כ בפני עצמו ע"כ אין בידינו לאסור הטלטול (ועיי' עוד בצל"ח ביצה דף ל"ט).

והנה אא"ז זלל"ה בשו"ת עצי חיים (סי' ל') וכע"ז במלוא הרועים כתבו דמש"כ הצ"ח הוא דוקא לטעם רש"י דעד שתאכלנו וכו', משא"כ לטעם הר"ן משום מין במינו אין נפק"מ בין טלטול או איסור אכילה דהא עכ"פ זה הוי מין במינו ואינו בטל לעולם, עכתו"ד.

ולפי זה לכאורה קשה מרב אשי (בדף ד'), דספיקא אסורה משום דבשיל"מ, דזה ע"כ לטעמא דרש"י דעד שתאכלנו וכו', דלטעמא דר"ן דמין במינו לא שייך שם כקושית הפני יהושע, וע"כ צ"ל כדברי הכתב סופר דבאמת שניהם אמת, ובדליכא טעמא דרש"י אנו אומרי' כהר"ן, ובדליכא טעמא דהר"ן איכא טעמא דרש"י, וזה שמחדש לך רב אשי דבאמת שניהם אמת.

דאיירי בספק טריפה, ושוב הקש' בגמ' דא"כ אמאי בנתערבה באלף כולן אסורות, דבספק יו"ט וספק חול שפיר יובן דהוי דבר שיש לו מתירין, משא"כ בספק טריפה הוי אין לו מתירין, ובגמ' דף ד' ע"א מסיק רב אשי דלעולם איירי בספק יו"ט ספק חול, ואפ"ה ספיקא אסורה ואפי' דלא הוי אלא דרבנן ומשום חומרא דדשיל"מ אפי' בספק דרבנן אסור.

והנה בצל"ח ובשער המלך (שם) הקשו דאמאי לא מקשה בגמ' אלא מרישא מהברייתא דהיינו מספיקא אסורה אר"י ור"י, הא גם מסיפא דנתערבה באלף כולן אסורות קשה הא הוי דרבנן, ובצל"ח תי' דבאמת המקשה ידע דאפילו בדרבנן דבשיל"מ אסור, אלא דספיקא אסורה זו מחדש לן רב אשי, (ולקמן יתבאר דברי הצ"ח), אמנם בשער המלך ובראש יוסף ועוד כתבו ליישב, דהא בהא תליא דע"כ כשספיקא אסורה ה"ה דשיל"מ דאסור, וה"ה כמו שהקשו מרישא היה יכול להקשות מהסיפא, אלא דרישא נקט וה"ה מסיפא הקשה, ורב אשי מחדש באמת דדין דבר שיל"מ שייך בשניהם הן לגבי ספיקא והן לגבי תערובות, והביא רא' מדברי רב אשי דמסיים דכל דבר שיש לו מתירין אפי' דרבנן באלף לא בטל משמע דגם זה היא עתה נחדש.

ועוד נקדים לבאר טעמא דדשיל"מ, דאיכא בזה ב' טעמים (א) ברש"י (ביצה דף ג' ע"ב ד"ה אפי' באלף לא בטל) כ' דבטעם דדשיל"מ מתירין לא בטל דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, (ב) ובר"ן (נדרים דף נ"ב) כ' דהטעם משום דפליגי ר"י וחכמים במין במינו, ר"י אוסר דחזינן דדם הפר ודם השעיר דאע"פ דדם הפר מרובה נקרא על שם שתיהם וע"כ משום דמין במינו לא בטל, וחכמים סברי הטעם דלא הלכין אחר דמיון העצם אלא אחר האיכות דשנים היתר הוי וזה נקרא מין במינו, וא"כ בדבר שאין לו היתר עכשיו רק לאחר זמן הלכו החכמים אחר ר' יודא היכא דגם העצם דומה דהיינו מין במינו אסור בדשיל"מ עכתו"ד.

והנה הפני יהושע הקשה על טעם דהר"ן, ממה ששינוי בגמ' ביצה (דף ד ע"ב), דהיכא קאמר רב אשי דספיקא

וכדברי הצ"ח דלא הוי אלא טילטול בעלמא, וע"כ שפיר
כתוב בתוס' דבספק דבריהם בעירובו תנחימין דלא שייך ב'
הטעמים דדשיל"מ לאסור מותר הו' ושפיר הכל על נכון.

ולפי זה שפיר יתיישב קושית השער המלך ויובנו היטב
דברי התוס' בעירובין (דף מ"ה) דהא שם איירי "בספק
תחומין" דהוי תרתי לגרעותא, ד"בספק" ליכא טעמא דר"ן
וכקושית הפני יושע, וב"תחומין" ליכא טעמא דרש"י

שיעור ב' יום ג' פרשת תזריע

רבא דר' שמעון קניס על חמץ שעבר עליו הפסח הואיל דעבר על כל יראה ובל ימצא, ותי' בגמ' דדוקא כשאיתא בעין גזרו אבל לא על ידי תערובות, ופ' רש"י אפי' אחר יו"ט, דהיינו ביו"ט עובר עליה, מ"מ מותר הוא,

והנה דעת הרמב"ם (בהלכות חמץ ומצה פ"א ה"ד) כרבא דחמץ שעבר עליו הפסח אסור בהנאה לעולם, דקנסו חכמים לפי שעבר על כל יראה ובל ימצא, ועוד כתב שם (בהלכה ה') דחמץ בתוך הפסח בין במינו ובין בשלא במינו אסור בכל שהו ועבר עליו הפסח אע"פ שהוא אסור בהנאה דאם נתערב בין במינו ובין בשלא במינו הרי זה מותר לאכול אחר הפסח, דלא קנסו חכמים אלא בחמץ עצמו אבל ע"י בתערובות מותר לאחר הפסח עכ"ל. עוד כתב הרמב"ם בהלכות מאכלות אסורות (פט"ו הלכה ט') דהטעם דחמץ בפסח אסור משום דהוי דשיל"מ, וכתב דשלא במינו ג"כ אסר ואפי' דבעלמא בדשיל"מ מותר בחמץ דאיכא קרא דכל מחמצת לא תאכלו לפיכך החמירו בו עכ"ד.

והנה בר"ן שהביא שיטות בזה דהוה דשיל"מ אע"פ דקיי"ל כר' שמעון דקנס לאחר הפסח ומשום הכי לא הוי דשיל"מ, מ"מ כיון דעל ידי תערובות מותר, משום הכי נחשב בפסח כדשיל"מ, ועוד תירצו דכיון דהקנס אינו אלא

איתא בגמ' במס' פסחים פ' כל שעה (דף כ"ט ע"ב) ג' שיטות בענין איסור חמץ בפסח, רב סבר דבזמנו בין במינו ובשלא במינו אסור במשהו, דרב לטעמיה דכל איסורים במינו במשהו כר' יודא, ובשלא במינו גזרינן אטו מינו, (פי' רש"י דחמץ בפסח בכרת על כן החמירו בו, ואע"ג דבחלב ודם ג"כ בכרת לא גזרינן, דחמץ לא בדילו מיני' אינשי הואיל דאכלו בכל ימות השנה), ובחמץ שלא בזמנו במינו אסור במשהו, וסבר כר' יודא דחמץ שעבר עליו הפסח אסור מן התורה ושלא במינו בנ"ט ככל איסורים שבתורה ולא גזרו בו חכמים ושלא במינו אטו מינו (דהואיל דלאו בכרת הוא), ושמואל סבר, בזמנו, במינו אסור במשהו, דגם כן סבר כר' יודא דמין במינו אינו בטל לעולם, ושלא במינו בנ"ט, ולא גזרו בו חכמים שלא במינו אטו מינו, שלא בזמנו, בין במינו ובין שלא במינו מותר, (פי' רש"י אפי' בנ"ט משום דסבר כר' שמעון דחמץ שעבר עליו הפסח מותר), ור' יוחנן סבר דחמץ בזמנו ביו במינו בין שלא במינו אסור בנ"ט, דלטעמי' בכל איסורים בנ"ט, וחמץ לאחר זמנו מותר דס"ל כר' שמעון.

ומסיק בגמ' אמר רבא הילכתא חמץ בזמנו בין במינו בין בשלא במינו אסור במשהו כרב, והקשו בגמרא דהא קאמר

וכמבואר בגמ' בהדיא וברמב"ם הנ"ל, ויהי' אסור באכילה ביו"ט לכו"ע משום דשיל"מ, משא"כ בכזית שלם דנמצא דצריך לביטול בו ביום שלא לעבור על ב"י, וגם למחר אסור משום קנס דר"ש, ודווקא ע"י תערובות היא מותר, ונמצא לפי"ז דלא יהא דשיל"מ וכמו שהק' הר"ן דדוקא היכא דמותר לגמרי ושלא ע"י תערובות, וגם דצריך לביטול לבו ביום וא"כ הוי חומרא דרבנן דאתי לידי קולא, ועל כן הרמב"ם לשיטתו דליכא בל יראה בחצי שיעור, ע"כ צריך להחמיר אפי' בכזית שלם דאסור שלא יהא יותר קולא מחצי שיעור.

ולפי מזה יובן היטב שיטת ר' יוחנן דסבר דחמץ בזמנו בין במינו ובין בשלא במינו בנ"ט, ולא אסור במשהו משום דשיל"מ, ועיין במלחמות דר' יוחנן סבר בכל איסורים שבתורה בנ"ט חוץ מטבל ויין נסך, דשאר דשיל"מ גם כן בכלל כל איסורים שבתורה דלא סבר הדין דשיל"מ, גם בשער המלך (הל' חמץ ומצה פ"א ה"ה) הביא שיטת רבינו יונה דכתב דר' יוחנן פליג ארב אשי והוא חולק עליו, דא"א לומר כן דרב אשי לאו מגופי' קאמר אלא משנה בברייתא מפורשת דשיל"מ אסור, אלא דרב אשי מוסף דאפי' דרבנן ואפי' בספיקא ודוחק לישב דברי רבינו יונה.

אבל לפי מה שהבאנו לעיל שפיר יובן, דר' יוחנן לא ס"ל כהרמב"ם שאינו עובר בכל יראה על חצי שיעור, אלא ס"ל כפשטות דברי התוס' (דף כ"ט) דחמץ אפי' בכל יראה עובר בחצי שיעור, וא"כ אפי' בחצי שיעור לא הוי דשיל"מ, דהא ע"כ צריך להביטול כדי שלא יעבור על בעל יראה, ובביטול יאכל ג"כ למחר, וע"כ דליכא טעמא דעד שיאכלנו היום באיסור ביטל, יאכל למחר בהיתר גמור בלי ביטול, דהא על זה עצמו הרי צריך להביטול דהא עובר בכל יראה אפי' חצי שיעור, וגם לאחר הפסח ליכא היתר גמור, ואלא על ידי תערובת דאי לא הכי איכא בכל יראה וקנס ב"י ר' שמעון, וע"כ דליכא דשיל"מ, ולכן פסק ר' יוחנן דהוי בנ"ט בין במינו ובין בשלא במינו ואפי' בזמנו ובלאחר זמנו מותר, וא"ש.

מדרבנן, ומן התורה הוי דשיל"מ, ור' שמעון לא בא להקל אלא להחמיר עוד חומרא דאסור אחר הפסח, והקשה הר"ן על זה דכיון דהדין דשיל"מ אינו אלא דרבנן דכיון דגם הם אסרו לאחר זמן לא מסתבר שיהא כדשיל"מ שניהם חומרא מדרבנן, עוד הקשה דהא באינו מינו בעלמא בדשיל"מ מותר, וכאן אסור משום חומרא דחמץ גזרו, ולא מסתבר גם כן, דהא עיקר הדין דשיל"מ אלא מדרבנן, לפי זה כתב גם כן דלא מסתבר שיהא אסור משום תערובות דשיל"מ כיון דעצם הדין אינו אלא מדרבנן, דהחמץ בעין אסור לאחר הפסח.

(ב) עוד הקשה בישועות יעקב (יו"ד סי' ק"ב סק"ז) על הרמב"ם דהא דהוי דשיל"מ דהטעם דעד שתאכלנו עתה בסמיכה על הביטול תאכלנו מחר בהיתר גמור בלי ביטול, והא זה לא שייך כאן בפסח, כיון דאף כאן בפסח אסור להשהותו משום בל יראה וע"כ סמכין על הביטול, ע"כ נפל הטעם דעד שתאכלנו היום תאכל למחר בלי ביטול, דהא צריך אף לזה להביטול, וע"כ דנפל זה הטעם דשיל"מ, עכ"ק והוא קושיא עצומה.

וכדי ליישב דברי הרמב"ם נקדים לבאר דברי הצ"ח בפסחים (דף כ"ט ע"ב) שכתב דאע"פ דקיי"ל דחצי שיעור אסור מן התורה, וכ"ש דחמץ בפסח, כתב לחדש דהרמב"ם ס"ל דבאיסור בכל יראה ליכא איסור בחצי שיעור וחמץ אסור דוקא בכזית עיי"ש, וא"כ לפי זה יצא לנו חידוש דין, דאם נתערב לו בפסח חצי שיעור חמץ דליכא בזה באיסור בל יראה ומותר להשהותו בביתו, אבל באכילה אסור אפילו בחצי שיעור, ואם כן שוב הוי כדשיל"מ ונפל קושית הישועות יעקב שאין צריך להביטול משום שלא לעבור עליו משום איסור בל יראה, דלא עבר גם בחצי שיעור.

ובזה יתיישב גם קושית הר"ן על הרמב"ם, דכיון דאינו אסור אלא מדרבנן א"א לומר דאסור בפסח משום דשיל"מ ודוקא היכא שמותר לגמרי אחר הפסח ולא ע"י תערובות, דבחצי שיעור דאין צריך לתערובות ביו"ט, לא שייך הא דקנס ר' שמעון לאחר יו"ט, דל"ק אלא דוקא היכא במקום דעבר עליה ביו"ט על בל יראה, דגזירה שמא ישהה אותו,

יותר בחמץ לאחר הפסח, וא"כ י"ל דהוא הדין גם כן בחצי
שיעור, דאסור לאחר הפסח, וע"כ דבפסח לא הוי דשיל"מ
ומותר בנ"ט והבן.

ולהמתיק עוד י"ל דהנה מצינו בירושלמי (פסחים דף
ט"ז ע"ב) דאם הופקר החמץ קודם הפסח אזי אסר ר' יוחנן
אחר הפסח ור"ל מתיר, הרי חזינן מזו דר' יוחנן מחמיר עוד

שיעור ג' יום ד' פרשת תזריע

שכתב ברמב"ם לגבי חמץ דאסור מדרבנן לאחר יו"ט מ"מ
הוי"ל דיל"מ מדאורייתא ולכן אסור.

והנה בכתב סופר (במס' ביצה בסוגי' דדשיל"מ בסוגי'
השני' אות ו') כתב לחדש דהאיסור דדשיל"מ הוא סרך
מהאיסור דאין מבטלין איסור לכתחילה, וכמו שמצינו
איסור שלא לאכול איסור ע"י ביטל, כן הוא איסור לאכל
דבר אף שכבר נתערב, כל זמן שאפשר בלי טורח והפסד
לאכול בלי ביטול ולהמתין עד למחר דהוי כמבטל איסור
לכתחילה.

והנה מרן דו"ז הגה"ק זללה"ה (בחידושי סוגיות דברי
יואל אות ג') כתב לחדש כן מדעת עצמו, וכתב בביאור קצת
יותר, דהא דאסור לבטל לכתחילה ואפי' אם עבר ובטלו
אוסרי חכמים אפי' לאחר עשה בשבילו, והכל נכנס בזו
הגזירה, והא דלא גזרו בנתערב מעצמו דלא רצו להחמיר כל
כך בדיעבד דהוי גזירה רחוקה, וזה דוקא בשאר איסורים,
דאלא ע"י ביטל אית להו התירא ע"כ בדיעבד שנתערב
מעצמו הקילו, משא"כ בדשיל"מ דיש בלי ביטל גם כן
התירא למחר לא רצו חכמים להקל אפי' בדיעבד כשנתערב
מעצמו והוא גופא חדא גזירה עכ"ד.

עוד י"ל ליישב שיטת הרמב"ם דפסק דחמץ בפסח בכל
שהוא ובאחר הפסח מותר בתערובת מטעם דשיל"מ,
והקשה הר"ן דדינו דשיל"מ דוקא במינו ולא בשאינו מינו,
ובשלמא לרב דאסור בעלמא במשהוא מן התורה גזרו שלא
במינו אטו מינו, משא"כ בדשיל"מ דלא הוי אלא מדרבנן אי
אפשר לומר דגזרו בו, ועוד הקשה דהא עכ"פ מדרבנן אסור
לאחר הפסח ולא הוי דשיל"מ, ואין לתרץ דלא גזרו להקל
דהא גם עיקר הדין דדשיל"מ גם כן אינו אלא מדרבנן והיאך
גזרו כל כך לאסור בפסח דמין התורה הוא מותר לאחר
הפסח ואע"פ שהתערובת מותר לאחר הפסח כיון דהם גזרו
לא מסתבר אלא דוקא במקום שהאיסור עצמו יהא מותר
אחר כן ולא כשדוקא בתערובת הוא מותר.

ואפ"ל דהנה בשו"ע (יו"ד סי' ק"ב ס"ד) כתב המחבר
דכלי שנאסר בבליעת איסור שנתערב בטל ברוב, ואין דנין
אותו כדבר שיל"מ, וכתב הש"ך (סק"ח) דדוקא למחר מותר
דאז הוי נותן טעם לפגם דמותר מן התורה אבל בבן יומו
אסור דמן התורה איכא בו איסור, ואע"פ שלמחר מדרבנן
אסור מ"מ הוי דשיל"מ מן התורה, ובפלתי (יו"ד סי' ק"ב
סק"ה) ציין על מה שכתב הש"ך על דהרי זה דומה למה

יבש ביבש הוי דאורייתא, ולפי זה יובן היטב דברי הרמב"ם דפריטה שנפל לכיס הוה יבש ביבש, ואז הוה דישל"מ איסור דאורייתא ואם כן שפיר לא בטיל הפרוטה בכיס, וע"כ מיקרי מועל בהקדש כשמוצא הכיס כשהוא דאורייתא, והבן.

והנה כתב הרמ"א (בס' שי"ח סעי' ב') דאם קצץ הגוי פירות מן המחובר בשבת לצורך ישראל לחולה אסור לישראל דהא גדל והולך בשבת, והביא המג"א תוס' בבא קמא (דף ס"ט) דישאל כשרים אומרים על שדיהם כל המלקט מזה יהא מחולל המעשרות אל מעות הללו, והקשו התוס' מאי מועיל האמירה על מה שגדל אחר שאמר, ותי' דהוא בטל ברוב ואע"ג דדשיל"מ אפי' באלף לא בטיל מ"מ מדאורייתא בטלו ויצאו עכ"פ מחשש דאורייתא, וציין המג"א ועיין ס' ש"כ ס"ב, ופי' המחצית השקל דרצה ליישב בזה קושיית התוס', דהא הוי דבר הנולד בתערובת וליכא בזה משום דשיל"מ כלל,

אמנם א"ז זללה"ה בשו"ת אבני צדק (יו"ד סי' ל"ז) כתב לפרש כוונת המג"א בדרך אחר, דבא לחזק דברי התוס', ולתרץ דמה שמסיים מ"מ מדאורייתא בטל, רצה לומר דדוקא מדאורייתא אבל מדרבנן לא בטל, ואם כן דוקא עתה יכולין לומר דנולד בתערובת הקילו דלא הוה דשיל"מ, משא"כ אי הוה דאורייתא דין דשיל"מ, לא היינו מקילין בנוול בתערובת, וגם התוס' במעילה פי' כן דהקשו דליכא למימר משום דשיל"מ אינו בטל שם דהא הוה אלא דרבנן, ואם כן הקילו בנוול בתערובת, ואם כן אמאי אינו בטילה ע"כ תירץ שם ב' תירוצים אחרים אמאי אינה בטילה עכ"ד.

ולפי זה שפיר מיושב קושיית הפלתי דמה דחזינן דאע"פ שהוא נולד בתערובת אסור שם המשנה דמעילה בדשיל"מ וכמו שכתב הרמב"ם להלכה, והוה לי' למימר דלכא בטל ולפי הנ"ל, דהרמב"ם סבר דהוא דאורייתא כגון כאן ביבש דהכיס יבש הוא אסור וכמו שכתוב באבני צדק הנ"ל, ואז החמירו ואפי' נולד בתערובת דהוה דשיל"מ, ע"כ לא בטל דלא קאמר התוס' דנולד בתערובת מותר דוקא אם דשיל"מ דרבנן הוא משא"כ בדאורייתא.

ואקדים לבאר מה שאמרתי ליישב מש"כ ברמ"א (ס' ק"ב) דכל איסור שלא היה ניכר קודם שנתערב בטל אע"פ שהוא דשיל"מ, ובש"ך (שם) כגון גיגית מליאה ענבים בעוטים והי' בו יין צליל קודם שבת דמותר ליקח משם, ואע"פ שנתוסף בשבת עוד יין מענבים שאסור משום סחיטה, (וכן הוא במחבר או"ח סי' ש"כ ס"ב).

והנה בפלתי (שם סק"ח) הקשה ממתני' (מעילה דף כ"א ע"ב) דנפלה פרוטה של הקדש בתוך כיסו או שאמר פרוטה בכיס זה הקדש, כיון שהוציא את הראשונה מעל, דברי ר' עקיבא, וחכמים אומרים עד שיוציא את כל הכיס, והקשו בתוס' ולבטל הפרוטה באחרות, דליכא למימר משום דשיל"מ דהא לא הוי אלא מדרבנן, והנה ברמב"ם (פ"ז מהל' מעילה ה"ו) פסק כחכמים דמעל דעד שיצא כל הכיס ולא בטל, וכתב בכסף משנה הטעם דהוי דשיל"מ דיכול לפדות אותו, וכמש"כ הרמב"ם שם, וע"כ מוכח דהרמב"ם דס"ל דלא כתוס', והוי דשיל"מ דאורייתא, דאל"ה לא הוי לי למימר דמועל בהקדש הוא אלא דלכא, והקשה הפלתי דזה גם כן הוי נולד בתערובת הוא, דבעוד שהוא בכיסו הוא מקדש אותו, ואע"פ כן הקשו בתוס' דליבטל משום דשיל"מ, ודוקא משום דהוה דרבנן לא הוי דשיל"מ, ומשמע דאי הוה דאורייתא שפיר הוי דשיל"מ, והא נולד בתערובות הוא, עכ"ק.

ואמרתי ליישב הרמב"ם עפ"י מש"כ בשו"ת נודע ביהודא (מהוד"ת יו"ד סי' ל"ה) ושו"ת חת"ס (יו"ד סי' שי"ט) דדוקא גבי לח בלח הוי אין מבטלין איסור לכתחילה איסור דרבנן, אמנם ביבש ביבש הוי הא דאין מבטלין לכתחילה איסור דאורייתא, ובחת"ס הביא רא"י דכתוב שם בנבילה לא תאכלו כל נבילה לגר אשר בשערך תתננה אותו, ולכאורה הא אפשר לבטל אותו, ואמאי צריך ליתנם לגוי, וע"כ גלי לן הקרא דאסור לבטל בידים, וקרא דנבילה באיסור יבש מיירי עכתו"ד.

והנה לפי מה שנתבאר לעיל בדשיל"מ, תלוי בגזירת אין לבטל איסור לכתחילה, נמצא דיש נפק"מ גדול בין דשיל"מ בלח בלח או בלח ביבש דאז הוי דרבנן, אמנם באופן של

בשו"ת מהר"ש ענגל (ח"ב סי' כ"א אות ב-ג) וברוך שכוונתי לדעתו].

ולפי זה יובנו דברי הש"ך דגם כן אוסר בכלי שנאסר בבליעת איסור עד שיהא אינו בן יומו, ואע"פ שאז גם כן מדרבנן אסור, אבל כיון דהוה כלי שהוא דבר יבש, הוה דשיל"מ מדאורייתא, דבזה החמירו ואפי' דמחר אכתי אסור מדרבנן, כיון דמו התורה מותר לא באו חכמים להקל עליו אלא להחמיר.

והנה החו"ד (ביו"ד סי' צ"ט סק"ח) כתב לחדש דבאיסור הנאה אין מבטלין איסור לכתחילה הוא מן התורה עכ"ד, ואם כן לפי זה גם בשיל"מ באיסור הנאה הוי דאורייתא ע"כ בחמץ בפסח שהוא אסור בהנאה, וכמו שהקדים הרמב"ם לזה בהלכה הקודם, ואם כן הוה דאורייתא, לפי זה נפלה קושיית הר"ן דהקושיא הוא דוקא משום דהוה דשיל"מ מדרבנן, משא"כ אם הוא דאורייתא גם הר"ן מודה דאסור. [שוב הראינו התלמידים שיחי' כע"ז

שיעור ד' יום ה' פרשת תזריע

והקדש ועוד, ובפלתי (סק"ו) מיישב דעת המהרש"ל דבאמת לא הוה דשיל"מ אם לא בא המעשה ממילא, משא"כ בדבר שהוא מצוה חזקה על ישראל זריזין במצות לא יתשלם, ואם כן מתיישב שפיר דנדרים מצוה לאיתשלי עליה, וכן מעשר שני מצוה להעלות לירושלים, או בפדיון, וכן הקדש וטבל לא סגי דלא מפרש משא"כ כאן דליכא מצוה לא הוה דשיל"מ, עכ"ק, אמנם עדיין יש מקום ליישב, דהא עדיין מצינו עדיין אנשים מישראל שלא זרזין במצות ולמה חשוב דבר מצוה דבר העשוי ממילא.

והנלענ"ד ליישב דעת המהרש"ל דהנה כתב הצ"ח (ביצה דף ג' ע"ב ד"ה ספק טריפה) להקשות על טעם הר"ן דדבר שיל"מ לא בטל משום מין במינו, דהא ידוע שיטת התוס' (מנחות כב:) דר' יהודה מודה דביבש ביבש במין במינו לא בטל, אם כן נפל טעם הר"ן דהא דאסור דשיל"מ משום חומרא דר' יודא במין במינו, ובהא גם ר' יודא מודה דבטל עכ"ד,

עוד זאת נקדים דברי הצ"ח שהבאנו לעיל (שיעור א) דלטעם רש"י דעד שתאכלנו וכו', זה דוקא לענין איסור אכילה דאי אפשר אלא בפעם אחת, משא"כ באיסור טלטול והנאה דאפשר בין היום ובין למחר דליכא לאוסרו בזה משום דשיל"מ, לפי זה כאן בכלי דהוה אלא טולטל הוה ליי

ביו"ד (סי' ק"ב סעיף ג') פסק דכלי שנאסר בבליעת איסור שנתערב באחרות ואינו ניכר בטל ברוב, ואין דנין אותו כדשיל"מ, וכתב הרמ"א הטעם לפי שצריך להוציא עליו הוצאות להגעילו והא הדין בטירחה.

ומקור הדבר מבואר בתוס' (בע"ז דף ע"ג ע"ב) דקאמר הגמ' דטעמא דטבל לא בטל משום דכהתירו כן איסורו במשהו, והקשו התוס' דבירושלמי כתב הטעם משום דשיל"מ, וכתב דאפי' דליכא משום דשיל"מ כגון שהבעלים אינם בעיר, אסור משום טעם השני' דכהתירו וכו', ואע"פ דיכול לילך במקום שהבעלים שם מ"מ הוה טירחה והוצאה יתירה ולא מקרא דשיל"מ משום זה, וכן הוא בתוס' בבבא מציעא (דף נ"ג ע"א ד"ה ליהדר ולעילה) דהיינו שיצא מירושלים, ותי' הגמ' דאיירי בשנטמא, והקשה התוס' (בד"ה הנ"ל) דלעיל אמאי לא הקשה הגמ' כן, ותי' דשם איירי ברחוק מירושלים ואז לא הוה דשיל"מ מטעמא דאיכא טירחא והוצאות,

והנה הש"ך (בס"ק ח') הביא מהמהרש"ל דהמחבר לא היה צריך להטעם דפיזור מעותיו, דבלא"ה כיון דלא בא ההיתר ממילא מכח זמן לא חשיב דשיל"מ, והקשה הש"ך עליו דלאו טעמא הוא דהא חזינן בנדרים דאע"פ שהוא בא בפעולה של התרה דהוה דשיל"מ, וכן טבל ומעשר שני

וי"ל דהנה בישועות יעקב (יו"ד סי' ק"ב סק"ו) כתב לומר דזה דווקא לטעם רש"י שדבשיל"מ לא בטיל דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, וה"ה עכ"פ בהיתר מן התורה אע"פ שמדרבנן עדיין אסור עכ"פ יאכל בתורת היתר מן התורה, משא"כ לטעם הר"ן דעתיד להיות היתר ומש"ה החמירו במין במינו זה דווקא במקום שיהי' אח"כ היתר גמור, משא"כ אם יהי' עדיין אח"כ איסור דרבנן ועדיין נקרא אסור למה יחמירו קודם לכן במין במינו דממילא לא יהי' היתר גמור אח"כ.

ולפ"ז נמצא דהרמב"ם דאוסר משום דבשיל"מ ע"כ סובר כרש"י, ואסור, דאעכ"פ יאכלו בהיתר מן התורה דלטעם הר"ן לא שייך כנ"ל בישועות יעקב, אבל באמת לטעם הרש"י ג"כ לא שייך וכמו שהקשה הצ"ח דע"כ צריך גם עתה לביטול שלא יעבור בבל יראה, וע"כ לא שייך לומר דעד שתאכלנו היום באיסור דהיינו בביטול יאכלנו למחר בלי ביטול בהיתר דהא גם לזה צריכין לביטול. והא דהר"ן הקשה עליו, לשיטתיה היא, דמשום מין במינו אסור, ע"כ מקשה על הרמב"ם דחמץ בפסח לאו דבשיל"מ היא, דהרי להר"ן צריך שיהיה היתר גמור אח"כ ולא שיהא נשאר עליו איסור דרבנן.

ולפ"ז אתי שפיר דברי המחבר דטעם דרש"י ליכא משום דאינו אלא בטלטול בעלמא כמו הצ"ח, וע"כ צריך לאסור מטעם הר"ן דאפי' בטלטול אסור, אבל מ"מ כיון דמחר יהא אסור עכ"פ מדרבנן. ואפי' שהוא באינו בן יומו, וכחישועות יעקב, דאז ליכא משום דשיל"מ לטעמא דהר"ן, ע"כ כתב המחבר דמותר תיכף ומיד וליכא כלל דבשיל"מ, ודוקא הרמ"א הוסיף ומשום הוצאת הגעלה וטירחא, וזו עוד טעם היא, אבל באמת אין צריך אפי' לזה.

להתיר לטעם דרש"י, וע"כ צ"ל כהכתב סופר (עי' לעיל שיעור א') דשניהם אמת להלכה, והר"ן מודה דהיכא דליכא דשיל"מ לטעמא אסור משום טעם דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר.

והנה בשו"ת ברית אברהם (יו"ד ס' נ"ח אות כ"ה) העיר לטעמא של הר"ן דזה דאסור משום דעתיד להיות היתר דזהו דוקא לשיטת ר' שמעון דכל העומד להיות כדמי הוא, משא"כ אנן דקי"ל כחכמים דל"א כל העומד להיות דמי, והגאון ר"ש קליגער ז"ל כתב בשו"ת טוב טעם ודעת (סי' קמ"ז) דזה דוקא כשלא בא ממילא, אבל כשבא הדבר ממילא אפי' חכמים מודה דכל העומד להיות כדמי הוא, עכ"ד עיי"ש.

ולפי זה י"ל דדוקא בביצה דשייך עיקר טעם הר"ן דבא למחר מכח זמן דביום שני מותר, משא"כ בנדרים ומעשר שני וטבל והקדש דבא ע"י פעולה של התרה ע"כ כטעמא דרש"י דעד שתאכלנו וכו', ולפי זה בכלי דליכא טעמא של רש"י לפי שמיידי באיסור טולטל וכמו שכתב הצ"ח, וכן טעמא של הר"ן ליכא דאינו בא ממילא כמו שכתב בטוב טעם ודעת, וע"כ שפיר יבנו דברי המרש"ל בזה, דאין צריך לטעמא דפיזור מעותיו דלא הוה דשיל"מ כלל.

ועפ"ז חשבתי ג"כ ליישב שיטת המחבר בשו"ע דמשמע מדבריו דתיכף ומיד מותר, דלא כהש"ך דכתב דצריך להמתין עד שיהא אינו בן יומו, דעתה היא איסור דאורייתא ולמחר יהא עכ"פ מדרבנן, והפלתי ציין דכמו כן מצינו בחמץ בפסח שהרמב"ם פסק דאסור משום דבשיל"מ, ואע"פ דפסק ג"כ דאחר הפסח אסור רק מדרבנן מ"מ מדאורייתא הוי דבשיל"מ.

שיעור ה' יום א' פרשת טהרה

ליסא (או"ח סי' ח') דהא דאמרינן דנולד בתערובות מותר, דוקא היכא שהאיסור היה מכבר כגון סחיטה בשבת וכשנולד היין מהענבים נולד בתערובות, משא"כ בדבק שהיה בעין מקודם, אלא כשחל האיסור נולד האיסור בתערובות אזי לא נחשב כדבר הנולד בתערובות, ולכן כיון דהחיתים היו בעולם בעין כדבר לחוד, רק שהאיסור נדרים שבו נולד בתערובות לכן אסור עכ"ד, והנה לפי"ד המקור חיים שפיר לא קשה קושית הפלית, דהנה פרוטה של הקדש היה הפרוטה בעולם קודם שנולד האיסור ושוב לא נחשב כנולד בתערובות, ולכן שפיר יובן דברי הרמב"ם למה לא בטל הפרוטה של הקדש עכתו"ד, (ועיין בגליון מהרש"א שם בסי' ק"ב שהעיר כע"ז דברי הרמב"ם תלוי במחלוקת האחרונים אי דבר החוזר וניעור נחשב כנולד בתערובות).

והנלע"ד ליישב הנה הצל"ח (ביצה ד.) כתב לבאר דברי הגמרא שם שהקשה על ר"י ור"י דסברו דביצה שנולדה ביו"ט שנתערב באחרות דאינו אסור אלא מדרבנן, והק' בגמ' דהא למה ספיקא אסורה, דהא ספיקא דרבנן לקולא, ותי' רב אשי דדבר שיל"מ אפילו מדרבנן לא בטל, ולכאורה קשה דמג"ל לר"א דכיון דדבר שיל"מ לא בטל אפילו מדרבנן דה"ה כן גבי ספיקא, וכתב ליישב דהנה הפני יהושע (שם) הקשה על טעם הר"ן בדשיל"מ דהוי מין במינו דדבר דא"כ למה קי"ל דספיקא אסורה בדבר שיש לו מתירין, דבשלמא דבר שנתערב הוי דומה למין במינו, אבל ספיקא

במתני' מעילה (כ"א:) האומר סלע בתוך כיס זה הקדש מעל, והתוס' (שם ד"ה פרוטה) הקשה דליבטל ברובא ואין לומר דהוי דבר שיש לו מתירין משום דאינו אלא מדרבנן, וברמב"ם (פ"ז מעילה ה"ו) פסק כמתני' דלא בטל, ובכסף משנה הסביר דברי הרמב"ם דלא בטל משום דהוי לי' דבר שיש לו מתירין, ובפלתי (סי' ק"ד סק"ח) הקשה דהא הוי נולד בתערובות ואז לכו"ע בטל.

(ב) וכע"ז קשה על הרמב"ם (פט"ו מהל' מאכלות אסורות ה"ט) שכתב דחמץ בפסח אינו בטל ואסור במשהו משום דהוי דשיל"מ, וברמב"ם (פ"ד מהל' חמץ ומצה הי"ב) כתב דאם נתערב קודם האיסור כשבא פסח אזי האיסור חוזר וניעור, והעיר בפרמ"ג (בפתיחה לסי' תמ"ז) דאמאי אסור בחוזר וניעור הא האיסור חמץ דחוזר וניעור הוי נולד בתערובות, ובדבר שיל"מ מותר כנולד בתערובות עכ"ק.

ומידי דברו בזה אקדים מה שזכיתי לשמוע מכ"ק מרן אבא מארי הגה"ק זללה"ה לפני רבות בשנים בעת עסקו בסוגיא זו, די"ל דדבר זה אי דבר החוזר וניעור נחשב כנולד בתערובות תלוי במחלוקת האחרונים, דהנה בהגהות רעק"א (בסי' ק"ב) כ' דמי שנתערב לו חיטין ושעורין יחד, ואח"כ נדר מחיטין, דנחשב דהוי האיסור כנולד בתערובות, אמנם המקור חיים חולק עליו, והאריך בזה בספרו שו"ת מהר"י

דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, וכיון שנולד בתערובות הקילו בו, משא"כ לטעם הר"ן דהוי מין במינו דסופו להיות היתר, ע"ז לא מהני דהוי נולד בתערובות דסוף כל סוף היתר הוא ומין במינו לא בטל, עכ"ד.

ולפי"ז יתיישב הכל על נכון בטוב טעם, דהנה דוקא בענבים בגיגית דהוי משקין שזבו דהוי איסור דרבנן, וא"כ ליכא טעם הר"ן וכמש"כ בשם הצ"ח, וא"כ בנוול בתערובות מותר לטעם רש"י, וכמ"ש הרעק"א דלטעם רש"י נולד בתערובות מותר, וא"כ ליכא שום טעם לאסור, משא"כ בדבר שהוא אסור מדאורייתא כמו בכיס של הקדש, וכן בחמץ בפסח, דשפיר איכא טעם הר"ן ולפי דברי הרעק"א בתשו' א"א לומר הסברא דנולד בתערובות מותר דהא סוף כל סוף הוי מין במינו, וא"כ שפיר פסק הרמב"ם בכה"ג דאינו בטל ולא קשה קושית האחרונים דהוי נולד בתערובות, וא"ש.

אינו דומה לזה כלל, וע"כ צ"ל דמ"ש ספיקא אסורה אינו אלא לטעם רש"י, דעד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, וזה שייך גם בספיקא עכתו"ד, ולפי זה הקשה בצ"ח דלפי זה קשה אמאי צריך רב אשי לומר דדבר שיש לו מתירין לא בטל והול"ל ספיקא אסורה ותו לא, ומזה ג"כ ידעינן דכ"ש דאם נתערב באחרות דאינו בטל, אלא שכתב כן לפי טעם הר"ן שדומה להיתר בהיתר, וזה דוקא בדבר שהוא אסור מדאורייתא, אבל באיסור דרבנן דמודה ר"י דמין במינו בטל, (כמבואר בתוס' חולין צ"ט: ד"ה שאני ציר), וא"כ אין סופו להיות היתר, דהא גם עתה הוא מותר מדאורייתא, וע"ז אין כאן אלא טעם רש"י, ולפי"ז שפיר דברי רב אשי דכיון דאמרינן דבשיל"מ אפילו בדרבנן לא בטל, וע"כ כטעמא דרש"י, דטעם הר"ן לא שייך בזה, וא"כ אפילו ספיקא אסורה עכ"ד.

ונקדים עוד מש"כ בשו"ת רעק"א (סי' קפ"ט) שמחדש דהא דאמרינן נולד בתערובות מותר דוקא לפי טעם רש"י

שיעור ו' יום ב' פרשת טהרה

איתא בפסחים (קט"ו). דר' יוחנן ס"ל דאין הלכה כדברי בית הלל דאוכלין מצה ומרור ביחד, לפי שמצוות מבטלין זה את זה, ולכן רב אשי בא כאן ליישב דברי ר' יוחנן דס"ל הטעם דביצה שנולדה ביו"ט אסור משום משקין שזבו, והוא ס"ל דמצוות מבטלין זה את זה וזה דוקא לטעם רש"י, ולטעם זו שפיר יובן למה ספיקא אסורה אי קיי"ל דבדבר שי"ל מתירין מדרבנן עכ"ד.

ונמצא לפי"ז דר' יוחנן שפיר אזיל לשיטתו, דהוא ס"ל דלית הילכתא כב"ה, וס"ל דמצוות מבטלות זה את זה, וע"כ דאא"ל כטעם הר"ן, וא"כ שוב קשה קושית הישועת יעקב דגם בפסח אסור משום בל יראה וא"כ לא שייך לומר דשייך דשיל"מ בחמץ בפסח, אמנם הרמב"ם שפיר ס"ל כבית הלל דמצוות אין מבטלות זה את זה, וא"כ שוב י"ל כטעם רש"י וא"כ שפיר הוי חמץ בפסח דבר שי"ל מתירין ואסור במשהו, ודו"ק.

* * *

במס' ע"ז (דף ע"ג ע"ב) ר"י ור"ל דאמרי תרווייהו כל איסורין שבתורה בין במינו ובשלא במינו בנ"ט חוץ מטבל ויין נסך. והטעם מובא שם דטבל כהתירו במשהו כן איסורו

ברמב"ם (פט"ו מהל' מאכלות אסורות) ה"ט) כתב דחמץ בפסח אינו בטל ואסור במשהו משום דהוי דישל"מ, והקשו עליו הרמב"ן במלחמות דהא גם ר' יוחנן ס"ל דחמץ מותר לאחר הפסח כר"ש, ואעפ"כ ס"ל דבתוך הפסח הוי בנו"ט.

ואפ"ל עפ"י מ"ש הישועות יעקב (סי' תמ"ז). דבחמץ בפסח לא שייך ענין דשיל"מ דהא הטעם דאסור משום דעד שתאכלנו בהיתר, אמנם בחמץ ע"כ שצריך עכ"פ לביטול בתוך הפסח כדי שלא לעבור עליו בבל יראה, עכ"ד, והוסיף ע"ז אא"ז זל"ה בשו"ת עצי חיים (סי' ל') דזה דוקא לטעם רש"י אבל לטעם הר"ן דהוי מין במינו שפיר אסור משום דסופו להיות היתר עכ"ד. (ועי' בדברינו בשיעור ב').

והנה בקרן אורה (נדריים שם) כתב דמ"ש הר"ן דהוי מין במינו משום דסופו להיות היתר, תלוי במחלוקת אמוראי אי מצות ואיסורין מבטלות זו את זו, דאי קיי"ל דאין מבטלות זו את זו א"כ שפיר דם הפר ודם השעיר אינן בטלין, אבל אי ס"ל דמבטלות אפי' במצוות ואיסורין צ"ל כטעם רש"י דעד שתאכלנו, ובזה מיישב קושית הפני יהושע על דברי ר"א (בביצה ד:): דלמ"ד דשיל"מ בדבנן אפילו ספיקא אסורה, דהא זה לא שייך לטעם הר"ן (עי' לעיל שיעור ה), דהנה

דווקא אי סברין דאזלינן בתר סוף, אבל אי אזלינן בתר השתא ליכא טעמא דהר"ן, ור"י סבירא ליה בפסחים (דף פ"ד) בגידין שסופן להקשות דנימנין עליהן בפסח דאזלינן בתר השתא, וע"כ סבר דבשיל"מ בטיל, ועיי"ש בגמ' דר"י הדר לבסוף, עכתו"ד.

ולפי"ז י"ל דהנה הבעל פלוגתא דר"י שם הוא ר"ל דסבירא ליה דאזלינן בתר לבסוף, ומשו"ה סובר דאין נימנין על גיד שסופו להקשות. ולפ"ז ע"כ דסובר כהטעם של הר"ן דדשיל"מ לא בטיל משום דסופו להיות היתר, וא"כ שפיר כתוב הכ"מ דהרמב"ם רצה לתרץ שלא יהא קשה מר"ל דסבר דדוקא בטבל ויין במשהו ולא קאמר ג"כ חמץ בפסח, וע"כ דלא איירי אלא בסתם איסורים ולא בדשיל"מ, ובאמת גם לר"י דהדר ב"י לבסוף ומודה לר"ל דבתר לבסוף אזלינן, יכול לומר כן אלא דאפשר להקשות דהמימרא דר"י בע"ז היה קודם שחזר בו אבל לר"ל שפיר, וא"ש.

במשהו, ויין נסך משום חומרא דע"ז. וכתב הרמב"ם (פ"א מהל' מאכלות אסורות ה"ט) דחמץ בפסח אע"פ שהוא מאיסורי תורה אינו בכללותו אלא אסור משום דבשיל"מ. ועיי' בכ"מ (שם) דהרמב"ם בא לתרץ דלמה ר"י ור"ל לא אמרו ג"כ 'וחוץ מחמץ בפסח' ע"כ כתב דר"י ור"ל לא איירי אלא בסתם איסורין שבתורה ולא בדבשיל"מ.

והקשה עליו בשער המלך (שם) וכן השואל בשו"ת נו"ב (ביו"ד סי' צ"ב) דמאי קושיא כלל מר"י הא הוא סובר באמת דחמץ בפסח בנ"ט ועיי"ש בשער המלך דמתרץ דר"י באמת לא אמר שהוא בנ"ט רק בתחילת הפסח משום דהמאכל מתקלקל, אבל באמת בשביעי של פסח יהא אסור, ועיי"ש בנ"ב שמתרץ דהכ"מ מר"ל הקשה, וראי' דר"ל לא סובר כר"י דא"כ הוה ל' להגמ' למימר ר"י ור"ל דאמרי תרווייהו.

ונראה לי להביא ראי' ברורה דר"ל לא סבר כר"י, דהנה בבית יצחק (בסי' קכ"ד אות י"ב) כתב לתרץ שיטת ר"י דהא דבשיל"מ לא בטיל לטעם דהר"ן דסופו להיות היתר, זה

בעזהשי"ת

**תמצית
ומראה מקומות
להסוגיא**

תמצית ומראה מקומות להשיעורים של רבינו של"ט"א בסוגיא דדבר שיש לו מתירין שנלמדו בהיכל ישיבתינו הק'

נערך ע"י הר"ה"ג מנהל שיעור ב' של"ט"א

ציון כזה (3) הוא סימן להדפוס בחלק המקורות להסוגיא' ששם מובא המקורות השייכים להסוגיא

תמצית ומראה מקומות להשיעור של יום ב' תזריע

- (א) חילוקי הלכה לפי שיטת רש"י (3) והר"ן (14) בטעם שדבר שיש לו מתירין אפילו באלף לא בטל.
- (ב) בספק איסור דרבנן, האם אמרינן ג"כ שיש לו דין דשיל"מ שלא בטל.
- (ג) סברת הצ"ח (12) האם נאסר טילטול בשבת ויו"ט או הנאה שאינו של כילוי בדשיל"מ.
- (ד) האם רב אשי (3) ס"ל כשיטת רש"י או כפי שיטת הר"ן או אולי י"ל שס"ל כשניהם.
- (ה) קושית השער המלך (18) על שיטת התוס' בעירובין מה: (1) דס"ל דספק דרבנן אינו אסור בדשיל"מ, והלא מפורש במס' ביצה דאסור אפילו בספק דרבנן.
- (ו) רבינו של"ט"א תירוץ ע"י קושית הפנ"י (11) על הר"ן (שבספק דרבנן דשיל"מ בטל), וע"י שיטת הכת"ס (11) (שנקטינן לחומרא הן כרש"י והן כהר"ן) וע"י סברת הצ"ח (12) (שדשיל"מ בטיילטול בטל) וע"י החילוק שמובא בעצ"ח (30) (שסברת הצ"ח הוא רק לשיטת רש"י) מתורץ הטיב קושית השער המלך על התוס'.

תמצית ומראה מקומות להשיעור של יום ג' תזריע

- (א) השיטות בחמץ שנתערב בין בזמנו ובין שלא בזמנו (2).
- (ב) שיטת ר"ש (2) דאחר הפסח קנסא דקנס חכמים כיון דעבר עליו על בל יראה ובל ימצא.
- (ג) שיטת הרמב"ם (16) דחמץ הוי דבר שיש לו מתירין לכן אפי' באלף לא בטיל.
- (ד) שיטת הרמב"ם (17) כר"ש דאחר הפסח קנסא דקנס חכמים כיון דעבר עליו על בל יראה ובל ימצא.
- (ה) קושית הר"ן (14) סתירת הרמב"ם דפסק דהוי דשיל"מ ופסק ג"כ כר"ש דאחר הפסח אסור לאכלו מדרבנן, א"כ אין לו מתירין.
- (ו) קושית הישועות יעקב (22) על הרמב"ם הא לא הוי דשיל"מ כיון דאם לא נתבטל עכשיו הוא עובר על בל יראה ובל ימצא. וע"ז אין לו מתירין א"כ כבר מותר לאכלו ג"כ כיון שהרי ממילא נתבטל כדי שלא יעבור בל יראה ובל ימצא.
- (ז) הצ"ח (פסחים דף כ"ט: (13) ס"ל דהרמב"ם סובר דאינו עובר ב"י וב"י על חצי שיעור, רק על איסור אכילה.
- (ח) רבינו של"ט"א תירץ דלפי הצ"ח נמצא דחצי שיעור הוי דשיל"מ כיון דלפי הצ"ח נמצא דר"ש מודה דבכ"ש לא קנים חכמים לאחר הפסח כיון דלא עבר עליה בל יראה ובל ימצא, א"כ הוי דשיל"מ, ואפי' באלף לא בטיל.
- (ט) לכן אמרינן דה"ה בשיעור שלם דאפי' באלף לא בטיל דלא פלוג, דאלת"ה הוי כחוכא וטלולא דח"ש שנתערב לא בטיל ושיעור שלם יהא בטל,
- (י) ולפי"ז מתורץ ב' קושיות על הרמב"ם, א. הן קושית הר"ן ב. והן קושית הישועות יעקב.

הוספת הראש השיעור שליט"א לפלפול רבינו שליט"א – לחידוד התלמידים

יש לעיין אי אפשר לומר ג"כ שכיון שנתערב ונתבטל אינו עובר ב"י וב"י, אבל אסור לאכלו כיון דנתערב תו לא הוי שיעור שלם רק ח"ש דאסור מה"ת, בפרט בחמץ דלמדין מקרא דאסור לאכלו, וע"ז יש לו היתר אחר הפסח כיון דלא עבר על ב"י ב"י לא קנסו.

אולי י"ל דתלוי במחלוקת הרשב"א והרא"ש אי אסור שנתבטל אי הוי כאיסור רק אינו בעין אבל יש כאן איסור ואין לאכלו בבת אחת, או דמותר כיון דנתהפך להיתר ואין כאן איסור אפי' משהו חמץ. (ע"י בברוך טעם ושו"ת דברי יואל המובא בסוגיא)

תמצית ומראה מקומות להשיעור של יום ד' תזריע

- (א) שיטת ר"ש⁽²⁾ דאחר הפסח קנסא דקנס חכמים כיון דעבר עליו על בל יראה ובל ימצא.
- (ב) שיטת הרמב"ם⁽¹⁶⁾ דחמץ הוי דבר שיש לו מתירין לכן אפי' באלף לא בטיל.
- (ג) שיטת הרמב"ם⁽¹⁷⁾ כר"ש דאחר הפסח קנסא דקנס חכמים כיון דעבר עליו על בל יראה ובל ימצא.
- (ד) קושית הר"ן⁽¹⁴⁾ סתירת הרמב"ם דפסק דהוי דשיל"מ ופסק ג"כ כר"ש דאחר הפסח אסור לאכלו מדרבנן, א"כ אין לו מתירין אחר הפסח.
- (ה) שיטת הרמ"א⁽²⁰⁾ דכלי שנבלע בבליעת איסור לא מיקרי דשיל"מ לפי שיש לה הוצאות בהגעלתה.
- (ו) שיטת הש"ך⁽²⁰⁾ שיש לשחות הכלים שלא יהא בן יומן שאז אינו אסור מה"ת, רק מדרבנן.
- (ז) שיטת הפתחי תשובה⁽²⁰⁾ שבלא"ה לא נקרא דישל"מ כיון שאינו דומה לאכילה דיכול לאכלו למחר בהיתר ולמה יאכלו היום באיסור משא"כ טלטול כסברת הצ"ח⁽¹²⁾.
- (ח) המחבר ס"ל דא"צ להשחות כיון דלמחר גם אינה מותרת מדרבנן, משא"כ הש"ך פליג וס"ל דצריך להמתין.
- (ט) שיטת הפלתי⁽²¹⁾ שמסביר שהש"ך ס"ל דכיון דלמחר לא הוי רק איסור דרבנן ע"כ הוה דישל"מ כיון שהאיסור דאורייתא יבטל למחר וכמה שיכולין למעט בהאיסור ממעטין.
- (י) שיטת הכתב סופר⁽¹²⁾ ורבינו זי"ע בדברי יואל⁽³¹⁾ דלשיטת רש"י דכל עיקר טעם דישל"מ לא בטל, הוא משום שיוכל לאכלו בהיתר גמור, י"ל דשורש האיסור הוא מטעם דאין מבטלין איסור דאין לאכול איסור ע"י ביטול היכא דיכול לאכלו לאחר זמן ע"י היתר.
- (יא) בדין אין מבטלין איסור לכתחילה נחלקו הפוסקים אם הוא אסור מה"ת או לאו.
- (יב) רמ"א ס"י ק"ב⁽¹⁹⁾ כ' דכל שלא הי' ניכר האיסור קודם שנתערב הוי בטל, אע"פ שהוא דשיל"מ.
- (יג) מחבר ס"י ש"כ⁽¹⁹⁾ גיגית מלאה יין וענבים שנתרסקו בשבת בתוך הגיגית בטל בשישים אפע"פ דהוא דשיל"מ כיון שלא הי' האיסור ניכר בעין קודם שנתערב.
- (יד) גמ' מעילה⁽⁸⁾ אמר פרוטה בכיס זה הקדש כיון שהוציא הראשונה מעל,
- (טו) הקשה תוס'⁽⁸⁾ דליבטל ברובא, והסביר התוס' לא הוי דשיל"מ כיון דשיל"מ הוא רק מדרבנן ומעילה שייך רק בד"ת לכן לא הוי מעילה מה"ת, תי' תוס' דמיירי דהי' לו רק חד בכיס דליכא ביטול א"נ וכ'.
- (טז) הרמב"ם⁽¹⁶⁾ פסק דאם נתערב בכיסו לא נתבטל, והכ"מ מסביר כיון דהוי דשיל"מ.
- (יז) הקשה הפלתי⁽²¹⁾ והלא כשהקדיש הפרוטה הי' מעורב בין השאר פרוטות א"כ הוי צ"ל דינו כדין היכא שאינו ניכר האיסור קודם שנתערב דדינו דבטל אע"פ שהוא דשיל"מ, א"כ מ"מ כתב הרמב"ם אינו בטיל.

- (יח) שו"ת אבני צדק (31) ס"ל דמשיטת התוס' משמע דבאיסור דאורייתא אמרינן בדשיל"מ אפי' שלא הי' ניכר האיסור קודם שנתערב אינו בטל אע"פ שהוא דשיל"מ.
- (יט) הנודע ביהודא (24) והחת"ס (26) ס"ל דיבש ביבש לכו"ע הוא אסור מה"ת לבטל איסור לכתחילה, עי' בתשובת הנודע ביהודא המובא בהגליון.
- (כ) תי' רבינו שליט"א דהרמב"ם לשיטת הכ"מ כשיטת הנודע ביהודא והחת"ס דיבש ביבש לכו"ע הוא אסור מה"ת לבטל איסור לכתחילה, ובצירוף שיטת הכתב סופר ורבינו זיע"א בשו"ת דברי יואל דס"ל דשיל"מ שורש האיסור מדין דאין מבטלין איסור לכתחילה, א"כ נמצא דנתערב פרוטות הוי יבש ביבש דאסור מה"ת דשיל"מ. ואז לא אמרינן כל איסור שלא הי' ניכר האיסור קודם שנתערב הוי בטל אע"פ שהוא דשיל"מ כמשמע בתוס' כמובא בשו"ת אבני צדק, א"כ שוב לא קשה קושית הפלתי.
- (כא) לפי"ז נמצא דהרמב"ם ס"ל דשיל"מ הוא אסור מטעם דאין מבטלין איסור לכתחילה.
- (כב) והחוות דעת (20) ס"ל דבאיסור הנאה אין מבטלין איסור לכתחילה הוא מדאוריתא.
- (כג) לפי"ז מתורץ קושית הר"ן על הרמב"ם, דבצירוף שיטת הפלתי שמסביר הש"ך דכיון דלמחר לא הוי רק איסור דרבנן ע"כ הוה דישראל"מ כיון שהאיסור דאורייתא יבטל למחר, וכמה שיכולין למעט בהאיסור ממעטין, א"כ כיון דבפסח הוי אסור מה"ת דשיל"מ בהנאה ולאחר הפסח יהא מותר מה"ת לכן יש לו דין דשיל"מ.
- (כד) רבינו שליט"א חידש מדעת עצמו היסוד הנ"ל אבל אמר שאולי זה חידוש גדול וע"כ הוא אומר זה רק בדרך אפשר, אחרי השיעור הראו לו שני בחורים חשובים שחידוש זה אכן הובא בשו"ת מהר"ש ענגיל (29) ורבינו שליט"א שש ושמה שכיון כדבריו הק'.
- (כה) והוסיף רבינו דנתערב כלים מבליעת האיסור ס"ל הש"ך ס"ל דצריך להמתין עד למחר כיון שיש לו דין יבש ביבש דאסור מה"ת מטעם דשיל"מ.

תמצית ומראה מקומות להשיעור של יום ה' תזריע

- (א) כלי שנבלע מבליעת האיסור שנתערב באחרים ואינו ניכר בטל ברוב, כתב הרמ"א (20) מטעם לפי שצריך להוציא עליו הוצאות.
- (ב) המקור הדין היכא דיש להתיר האיסור רק ע"י מירחא דגופא או דממונא לא הוי דשיל"מ הוא מתוס' ע"ז (דף ע"ג: ד"ה טבל) (8) דהיכא דנתערב חולין בטבל והבעלים ליכא בעיר להפריש ורק ע"י מירחא והוצאה יכולין להגיע אצלן אינו מיקרי דשיל"מ, וכן מתוס' בב"מ (דף נג. ד"ה ליהדר) (7) דהיכא דיש מירחא דגופא להתירו לא נקרא דשיל"מ.
- (ג) כתב המהרש"ל על הרמ"א (20) דלא הי' צריך לטעם של פיזור מעותיו, כי בלאו הכי נמי כיון דלא בא היתר ממילא מכח זמן לא חשיב דשיל"מ.
- (ד) הש"ך (20) הקשה על מהרש"ל דהא אפי' בא בהיתר בלא זמן חשיב דשיל"מ כגון נדרים וטבל, וכה"ג.
- (ה) הפלתי (21) תי' על קושית הש"ך שהקשה על המהרש"ל ותי' הפלתי דכוונת המהרש"ל דבשאינ תלוי בזמן רק במעשה לא הוי דשיל"מ, דאולי לא יעשה המעשה, ואין כאן מתיר, וא"כ במקום דאיכא מצוה, חזקה על ישראל שהם זריזים במצות ה' ולא יתראלו, לכן בטבל, ובמעשר שני, מצות עליה או בפדיה, וכן בנדרים דמצוה לאתשולי עליה לכן דינו כדשיל"מ, דבודאי יהא כאן היתר דחזקה על ישראל וכו'.
- (ו) אבל קצת קשה ע"ז מי יימר דילך לשיאול על נדרו, א"כ מ"ט נקרא עכשיו היתר ע"ש סופו.

(ז) הצ"ח⁽¹²⁾ כתב דלרש"י דס"ל דשיל"מ לא בטיל מטעם עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, שיידך רק במידי דאכילה דלמה תאכלנו באיסור היכא דיכול לאכול למחר ואינו מפסיד, משא"כ בטילטול או הנאה שאינו של כילוי יכול למלטל היום וגם למחר ואין כאן סברת רש"י עד שתאכלנו וכו' א"כ נמצא לפי"ז דדשיל"מ אינן נאסר בטילטול.

(ח) צ"ח הקשה על הר"ן דמשמע מתוס' דר"י דסובר דמין במינו לא בטיל ה"מ לח בלח, אבל יבש ביבש מין במינו בטל ברוב, א"כ להר"ן דס"ל דשיל"מ אינו בטל מטעם מין במינו אינו בטיל, א"כ צ"ל דה"ה בדשיל"מ יבש ביבש דבטל,

(ט) וכן הביא הצ"ח קושית הפנ"י על הר"ן מ"ט הגמ' בביצה דף ג: אסרינן ספיקא דרבנן בדשיל"מ, מ"ט אסור והלא לא נתערב כאן איסור דיש לאסור בטילטול מטעם מין במינו לא בטיל, רק יש ספיקא באיסור שיש לו מתירין, וסתם ספיק דרבנן לקולא.

(י) כתב סופר⁽¹¹⁾ וברוך טעם ס"ל דנקטנן כשניהם לחומרא כסברת הר"ן ורש"י, לכן אסרינן בטילטול כיון שנתערב במינו, וכסברת הרש"י לאסור בספיקא מטעם עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, א"כ לא קשה דנקטנן כשניהם לחומרא.

(יא) שו"ת ברית אברהם⁽²⁷⁾ הקשה בעיקר סברת הר"ן דמה יועיל מה דעתידי להיות נותר דמ"מ עכשיו הוא אסור והאיך נדמהו להיתר ממש שמותר עכשיו, ועל כרחך משום דאמרינן כל העומד ליעשות כעשוי דמי, וזה לשיטת ר"ש דס"ל כל העומד ליעשות כעשוי דמי, אבל אנן פסקינן דלא כר"ש דלאו כעשוי דמי, א"כ מ"מ ס"ל הר"ן דנקרא מין במינו כיון דהוי היתר בהיתר, והלא לא פסקינן כר"ש.

(יב) שו"ת טוב טעם⁽²⁸⁾ ודעת כתב, הא דפילגי אי אמרינן כל העומד ליעשות כעשוי דמי ולא פסקינן כר"ש כעשוי דמי, רק היכא דלא נעשה הדבר מימלא מכח זמן, כגון נדרים שאפי"ן אפי"ן אם ידענו בשעת התערבות דישאיל הנדר לאחר זמן, אז פסקינן לאו כר"ש דלאו כעשוי דמי כיון דמחוסר מעשה, משא"כ אם דבר העומד ליעשות מימלא, מכח זמן, בלי מעשה כו"ע מודה דכעשוי דמי, לכן בביצה שנולדה ביו"ט נחשב האיסור כהיתר ע"ש סופו דיהא מותר לאחר זמן בלי מעשה, אז נחשב כבר עכשיו היתר, א"כ אם נתערב באחר הוי היתר בהיתר והוי מין במינו ששניהם היתר לכן אינו בטל, משא"כ בנדרים א"א לומר כן כיון דמחוסר מעשה להתירו לשאול על נדרו א"כ אינו נחשב כעשוי.

(יג) א"כ קשה לסברת הר"ן מ"ט בנדרים אינו בטל, והלא אינו נחשב היתר בהיתר דעכשיו הוא עדיין איסור.

(יד) קושית הישועות יעקב על הרמב"ם⁽²²⁾ הא לא הוי דשיל"מ כיון דאם לא נתבטל עכשיו הוא עובר על בל יראה ובל ימצא. וע"ז אין לו מתירין, א"כ נתבטל בנ"ט, א"כ כבר מותר לאכלו ג"כ, כיון שהרי ממילא נתבטל כדי שלא יעבור בל יראה ובל ימצא.

(טו) הש"ך⁽²⁰⁾ פסק דכלים שנבלע מבליעת איסור שיש להשהות הכלים עד שלא יהיו בני יומן דאז שרי מה"ת, ומחר יהא אסור רק מדרבנן, ופליג המחבר דס"ל דיכול להשתמש וא"צ להמתין עד למחר.

(טז) פלתי כתב⁽²¹⁾ מש"כ הש"ך כיון דלמחר מותר מה"ת אף דאסור מדרבנן למחר יש לו דין דשיל"מ (כמו זה כתבו הרמב"ם על חמץ בפסח דאסור מה"ת בפסח הוי דשיל"מ אע"פ דלאחר פסח מדרבנן אסור, כיון דכל היכא דיכול למעט האיסור מדאורייתא לדרבנן מעטינן.

(יז) ישועות יעקב⁽²³⁾ כתב מה שפסק הש"ך דצריך להמתין עד למחר שלא יהא איסור תורה, הוא רק לטעם רש"י עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר דאמרינן עד שתאכלנו באיסור מה"ת תאכלנו רק באיסור מדרבנן, אבל לסברת הר"ן דאסור מטעם דנקרא מין במינו דשניהם היתר כיון שיהא

מותר אזלינן בתר סופו, וזה א"א לומר רק אם יהא למחר מותר לגמרי אבל אם נשאר איסור אפי' רק איסור מדרבנן א"א לומר דנקרא היתר.

(יח) א"כ נמצא דלהר"ן א"צ להמתין עד למחר דבמימלא לא יהא מותר לגמרי אינו נקרא מין במינו.

(יט) רבינו שליט"א תירץ לפי"ז מתורץ קושית הש"ך על המהרש"ל ושיטת המחבר מ"ט א"צ להמתין עד למחר שיהא אסור רק מדרבנן, דעל קושית השו"ת ברית אברהם שהקשה מ"ט נקרא דשיל"מ היתר בהיתר והלא עכשיו אינו היתר אלא צ"ל דאזלינן ע"ש סופו כר"ש דפסק דכל העומד ליעשות כעשוי דמי, אבל אנן לא פסקינן כר"ש א"כ לאו כעשוי ונחשב עכשיו איסור, א"כ מ"ט נקרא מין במינו, ע"ז תירץ רבינו שליט"א דאיתא בשו"ת טוב טעם ודעת דדבר העומד ליעשות ממילא מכח זמן ולא מחוסר מעשה, כו"ע מודה כר"ש דכעשוי דמי, ובצירוף הכתב סופר וברוך טעם וכן הוא ג"כ בצל"ח דנקטינן כסברת הר"ן כרש"י לחומרא, לא קשה, דלכך בנדרים וטבל ומעשר שני שנתערב הוי דשיל"מ מטעם רש"י עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, ולא שייך קושית שו"ת הברית אברהם דלא הוי מין במינו דלא פסקינן כר"ש, כין שאסור מטעם רש"י עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר, (ועל שיטת רש"י לא קשה קושית שו"ת ברית אברהם) משא"כ כלים שנבלע מבליעת איסור אין לאסור אפי' אם נקטינן כסברת רש"י והר"ן, לרש"י לא נקרא דשיל"מ כיון דלסברת רש"י יש לאסור רק מידי דאכילה כסברת הצ"ח דבהשתמשות בכלים א"א לומר דלמה יאכל באיסור היכא דיכול לאכלו בהיתר, והלא כאן יכול לעשות הפעולה היום ולמחר, ואין לאסור מסברת הר"ן דדשיל"מ דהוי היתר בהיתר מין במינו, דהיתר נקרא רק היכא דבא ממילא מכח זמן ולא מחוסר מעשה (אז כו"ע מודה כר"ש דכעשוי דמי), משא"כ כלים שנבלע מבליעת איסור לא הותר רק ע"י מעשה (כשו"ת טוב טעם ודעת) ע"י הגעלה, אינו נקרא היתר.

(כ) והא דלא פסק המחבר כהש"ך דצריך להמתין עד למחר שלא יהא ב"י, כדי שלא יהא נאסר רק מדרבנן, כיון דאין לאסור עד למחר אפי' אם נקטינן כשניהם לשיטת רש"י והר"ן, דלהר"ן אם מחר הוא עדיין באיסור אפי' רק מדרבנן אינו נקרא היתר, א"כ לא הוי במין בימנו, כסברת הישועות יעקב, ולשיטת רש"י אין לאסור בכלים כסברת הצ"ח.

(כא) ומדיוק לשון המהרש"ל דאין לאסור הכלים כיון דלא בא מכח זמן, פ"י דבכלים אין לאסור רק מטעם הר"ן וכאן אין לאסור מטעם הר"ן כיון דהיתר אינו בא ממילא מכח זמן ע"כ אינו נחשב כהיתר עכשיו, א"כ אינו נקרא מין במינו (כסברת שו"ת טוב טעם ודעת).

(כב) הר"ן לשיטתו דאסור מטעם מין במינו ואינו נקרא היתר בהיתר רק אם יהא מותר לגמרי (כסברת הישועות יעקב), לכן חמץ בפסח דאינו נותר לגמרי אחר פסח אינו נקרא היתר בהיתר ולא הוי מין במינו, לכן הקשה על הרמב"ם דס"ל דחמץ בפסח הוי דשיל"מ, משא"כ הרמב"ם ס"ל דאסור מטעם רש"י ואמרינן עד שתאכלנו באיסור תורה תאכלנו רק באיסור דרבנן.

(כג) יש לעיין לפי"ז סברת הש"ך א"כ מ"ט פסק דצריך להמתין למחר שלא יהא ב"י, והלא לרש"י אין לאסור השתמשות בכלים מטעם דשיל"מ (כסברת הצ"ח), להר"ן אין לו דין דשיל"מ דלמחר יהא ג"כ אסור מדרבנן (כסברת הישועות יעקב).

הערת המנהל שליט"א

(כד) יש לתרץ דלפי מה שחידש רבינו שליט"א על קושית פלתי דדשיל"מ דיבש ביבש אסור מה"ת מטעם דאין מבטלין איסור לכתחילה, א"כ לפ"ז דאין מבטלין איסור לכתחילה, וכל העומד להיות היתר ומחוסר רק זמן נקרא היתר כסברת השו"ת טוב טעם ודעת דכל העומד ליעשות כעשוי דמי, לכן אסור אפי' השתמשות בכלים, כיון דיש לו היתר ממילא מכח זמן נקרא עכשיו היתר, לכן אין מבטלין אותו לומר דבטל כיון דהוא היתר ואין מבטלין אותו לומר שהוא היתר, לכן צריך להמתין עד למחר, שלא יהא איסור תורה.

כה) ועוד י"ל דהמחבר ס"ל דאינו נקרא דשיל"מ כלים שנבלע מבליעת האיסור, דלהר"ן אינו נקרא דשיל"מ יבש ביבש דלא אמרינן מין במינו לא בטיל יבש ביבש, ולרש"י ג"כ לא אמרינן הדין דשיל"מ בהשתמשות כלים כסברת הצ"ח.

תמצית ומראה מקומות להשיעור של יום א' מחרה

- א) מתנ"י מעילה (8) האומר פרוטה בכים זה הקדש כיון שהוציא את הראשונה מעל,
- ב) התוס' (8) הקשה תימה וליבטל האי פרוטה ברובא, וכ"ת דשיל"מ הוא כיון דאפשר להתירו ע"י פדיון, הא ליכא למימר דדשיל"מ דרבנן הוא, ומעילה הוא דאורייתא.
- ג) הרמב"ם (16) פסק אם יש לאדם כמה פרוטות בכים ואמר פרוטה בכים זה הקדש, הרי זה הקדש.
- ד) הכסף משנה (16) הקשה מ"ט הוא הקדש וליבטל ברובא, ותי' הכסף משנה דשיל"מ הוא ע"י פדיון ולכן אפי' באלף לא בטיל.
- ה) רמ"א סי' ק"ב (19) פסק דאיסור שלא הי' ניכר קודם שנתערב הוי בטל אע"פ שהוא דשיל"מ.
- ו) מחבר סי' ש"כ (19) כתב זיתים וענבים שנתרסקו מע"ש משקים היוצאים מהם בשבת מותרין, הסביר המג"א אע"ג דדשיל"מ לא בטיל ש"ה כיון שלא ניכר האיסור קודם שנתערב ע"כ בטיל שלא הי' עליו שם יין מעולם.
- ז) קושית הפלתי (21) על הכסף משנה מ"ט נאסר הפרוטות במעילה והלא האיסור אינו ניכר מעולם, והלא הקדש הפרוטה בתוך התערובות, א"כ האיסור נולד בתערובות ואז לא אמרינן בדשיל"מ דלא בטיל.
- ח) רמב"ם פ"ד ה"ה כתב חמין שנתערב קודם הפסח ונתבטל, ואח"כ נתערב עוד חמין בתוך הפסח אמרינן חוזר וניער.
- ט) פמ"ג סימן תמ"ד (19) הקשה על הרמב"ם האיך אמרינן דחוזר וניער הלא פסקינן דכל שהאיסור לא הי' ניכר בפ"ע בשעת איסורו לא הוי דשיל"מ כמו בגיגית ענבים.
- י) חידושי רעק"א (19) כתב דה"ה בנתערב קמח חיטים בקמח שעורים, ואח"כ נדר מקמח חיטים דבטל, אף דנדרים הוי דשיל"מ מ"מ בתחילת האיסור הוא מעורב ולא נקרא עליו שם האיסור מעולם,
- יא) מקור חיים פליג וס"ל דאינו בטיל, דהא דאמרינן איסור שנולד בתערובות בטל, רק היכא שהאיסור כגון יין שבגיגית שלא הי' בעולם קודם איסורו אז אמרינן שלא הי' כאן מעולם איסור דתיכף שנתערב נתבטל, משא"כ קמח חיטים שהי' בעולם ונתערב ואח"כ נדר הנאה ממנו אז לא אמרינן דבטל כיון דהקמח הי' בעולם ונתערב לכן לא בטיל דהקמח חיטים יש לו חשיבות בפ"ע ולא נתבטל.
- יב) ברך משה תי' על קושית הפלתי דהרמב"ם ס"ל כשיטת המקור חיים ולכן ס"ל להרמב"ם דבהקדש פרוטה בכים אינו בטל אע"פ שנולד האיסור בתערובות כיון שהפרוטה הי' בעולם קודם שנתערב, משא"כ הפלתי ס"ל כשיטת רעק"א.
- יג) גליון מהרש"א (19) באיסור דאורייתא שאני אע"פ שנולד בתערובות אמרינן דלא בטיל.
- יד) קושית פנ"י (11) על הר"ן דלטעם הר"ן דאינו בטיל מטעם מין מין במינו, מ"ט אסור בספיקא בדשיל"מ.

טו) קושיית הצל"ח⁽¹⁰⁾ דלסברת הר"ן דאסור מטעם מין במינו, והלא באיסור דרבנן אמרינן דמין במינו במיל, א"כ קשה דגמ' משמע דאסור דשיל"מ אפי' באיסור דרבנן, ועוד דייק לשון הגמ' דהגמ' הקשה מ"ט אסור בספיקא דשיל"מ ותי' רב אשי דבדשיל"מ שנתערבה אפי' בדרבנן אסורה, ובספיקא אסורה למה הקדים רב אשי דשיל"מ אינו במיל אפי' באיסור דרבנן, והלא הקושיא הוא רק בספיקא מטעם רש"י.

טז) תי' הצל"ח⁽¹⁰⁾ דנקטינן כשניהם כסברת רש"י וכסברת הר"ן, סברת הר"ן הוא רק באיסור מה"ת (דבאיסור דרבנן לא אמרינן מין במינו) ובאיסור דרבנן מוסיפין מעמא דרש"י, וזהו פי' הגמ' דלכאורה מ"ט אסור בספיקא בדשיל"מ דלטעם הר"ן לא הי' לנו לאסור בספיקא בדשיל"מ כקושיית הפנ"י, ועי"ז תירץ רב אשי דנקטינן כשניהם לחומרא, ע"ז מקדים רב אשי דראינו דאוסרים בדרבנן דשיל"מ ע"כ מוכרח דנקטינן ג"כ כרש"י דאל"ה לא הינו אוסרים באיסור דרבנן, ע"כ אסור ג"כ בספיקא.

יז) רעק"א⁽²⁵⁾ כתב הא דאמרינן דאיסור נולד בתערובות במיל רק לסברת רש"י, אבל לטעם הר"ן דהוי היתר בהיתר ולא במיל דהוי מין במינו בזה לא שייך לחלק אם נולד בתערובות, והלא הוא מין במינו ואינו במיל, ואין נפק"מ אם הי' איסור קודם שנתערב.

יח) רבינו שליט"א תירוצו, דלפי"ז מתורץ ב' הקושיות, קושיית הפלתי על הכסף משנה, וקושיית הפמ"ג על הרמב"ם, צירוף רעק"א והצל"ח, דלסברת הרעק"א דאיסור נולד בתערובות בטל הוא רק לטעם רש"י, ולצל"ח דס"ל דאיסור דרבנן דשיל"מ אינו בטל הוא רק לרש"י, א"כ נמצא לפי"ז דרך באיסור דרבנן יש להתיר בנוולד בתערובות, דנקטינן כשניהם לחומרא, דבאיסור דאוריתא א"א להתיר בנוולד בתערובות כיון דלהר"ן יש לאסור בנוולד בתערובות ורק באיסור דרבנן יש לאסור דאז אין טעם הר"ן, ואז אסור רק לרש"י ויש להתיר בנוולד בתערובות כסברת רע"א, לפי"ז מתורץ בגיגית מלאה ענבים אסור דרבנן יש להתיר, משא"כ הרמב"ם דאוסר חמץ בפסח (מתורץ קושיית הפמ"ג) וכן במעילה (מתורץ קושיית הפלתי) דאסור מה"ת יש לאסור אפי' נולד בתערובות.

יט) באמת היסוד מובא בשער המלך⁽¹⁸⁾ דיש לחלק באיסור דאוריתא לדרבנן, דרך באיסור דרבנן יש להתיר בנוולד בתערובות, ומתורץ ב' הקושיות, אבל אינו מסביר הטעם החילוק בין איסור תורה לדרבנן, אבל לפי סברת הצל"ח ורעק"א מובן הטעם הנפ"מ בין איסור תורה לאיסור דרבנן.

תמצית ומראה מקומות להשיעור של יום ב' טהרה

א) מס' ע"ז דף ע"ג: (8) איתא ר' יוחנן ור"ל בין במינן ובין שלא במינן בנותן טעם, חוץ מטבל ויין נסך במינן במשהו, שלא במינן בנ"ט.

ב) הרמב"ם⁽¹⁶⁾ פסק דחמץ אינו במיל בין במינו ובין שאינו מינו דשיל"מ אינו במיל,

ג) הכ"מ⁽¹⁶⁾ הקשה דלהרמב"ם דס"ל חמץ בפסח אינו במיל מ"ט במס' ע"ז אינו חושב ר"י ור"ל דחמץ אסור במשהו, ותי' דר"י ור"ל מיירי רק באיסורים שאין להם מתירין (טבל מיירי שהבעלים אינם בעיר וא"א להפרישו מבלי דעת בעלים) משא"כ חמץ אסור מטעם דשיל"מ ואינו איירי כאן באיסורי דשיל"מ (רבינו שליט"א הוסיף דיש פוסקים דס"ל דמוכח מכאן דר"י ור"ל אינם אוסרים בכה"ג לכן אינו חושב חמץ בפסח)

ד) קרן אורה⁽¹⁵⁾ מסביר דאי ס"ל מצות מבטלות זו בזו ה"ה איסור באיסור מבטלות ולכן ה"ה היתר בהיתר מבטלות, והלל פסק דאין מצות מבטלות זו בזו לכן צריך לאכול מצות ומרורים ביחד דאין טעם מצות מבטלות טעם מרור דאין מצות מבטלות זו בזו ה"ה היתר בהיתר אין מבטלות זו בזו.

- (ה) ותירץ רבינו שליט"א דלפי"ז מתורץ קושית הכ"מ בלר' יוחנן לשיטתיה, דקרן אורה כתב דר' יוחנן ס"ל דמצוות מבטלות זו בזו א"כ נמצא דס"ל דהיתר בהיתר בטיל ע"כ אינו חושב ר"י חמץ בפסח דאינו בטיל כיון דס"ל היתר בהיתר בטיל, א"כ כ"ש דשיל"מ בטיל.
- (ו) משא"כ הרמב"ם ס"ל דמצוות אינו מבטלות זו בזו ופסק כהלל לכן י"ל סברת הר"ן דהיתר בהיתר אינו בטיל א"כ ה"ה בדשיל"מ.

חידוש ב'

- (א) הישועות יעקב (22) הקשה על הרמב"ם דס"ל דחמץ בפסח הוי דשיל"מ, והא אם אינו בטיל מטעם דשיל"מ הא עובר משום בל יראה ובל ימצא, וע"ז אין לו מתירין על איסור ב"י וב"י ע"כ צ"ל דבטיל כדי שלא יעבור ב"י וב"י, ואם חמץ בטיל כדי שלא יעבר ב"י וב"י א"כ נתבטל מימלא ג"כ לענין אכילת חמץ, א"כ מ"ט פסק הרמב"ם דאינו בטיל.
- (ב) עצי חיים (30) כתב דקושית הישועות יעקב קשה רק לשיטת הר"ן דאסור מטעם מין במינו ע"כ יש להקשות והלא נתבטל דלא נקרא היתר כיון שאסור מטעם איסור ב"י וב"י, משא"כ למעם רש"י עד שתאכלנו באיסור תאכלנו בהיתר שייך ג"כ אם נתבטל כדי שלא יעבור ב"י וב"י, בעל אכילה עדיין אסור די"ל עד שתאכלנו ע"י ביטל באיסור תאכלנו בהיתר.
- (ג) תירץ רבינו שליט"א דלפי עצי חיים יש לישב הרמב"ם די"ל דהרמב"ם ס"ל כרש"י, (ובאמת דלפי החידושים שחידש רבינו שליט"א בשבוע זו נמצא דהרמב"ם סובר כרש"י)

חידוש ג'

- (א) מס' ע"ז דף ע"ג: (8) איתא ר' יוחנן ור"ל בין במינן ובין שלא במינן בנותן טעם, חוץ מטבל ויין נסך במינן במשהו, שלא במינן בנ"ט.
- (ב) הרמב"ם (16) פסק דחמץ אינו בטיל בין במינן ובין שאינו מינו דדשיל"מ אינו בטיל.
- (א) הכ"מ (16) הקשה דלהרמב"ם דס"ל חמץ בפסח אינו בטיל מ"ט במס' ע"ז אינו חושב ר"י ור"ל דחמץ אסור במשהו, ותי' דר"י ור"ל מיירי רק באיסורים שאין להם מתירין (טבל מיירי שהבעלים אינם בעיר וא"א להפרישו מבלי דעת בעלים) משא"כ חמץ אסור מטעם דשיל"מ ואינו איירי כאן באיסורי דשיל"מ (רבינו שליט"א הוסיף דיש פוסקים דס"ל דמוכח מכאן דר"י ור"ל אינם אוסרים בכה"ג לכן אינו חושב חמץ בפסח).
- (ב) השער המלך (18) הקשה על הכ"מ דמשמע מהרמב"ם דלר' יוחנן הוי חמץ בפסח דשיל"מ והלא ר' יוחנן פסק דחמץ אחר פסח מותר בהנאה, ואעפ"כ פסק דחמץ שנתערב בפסח בנותן טעם, משמע מיניה דר"י ס"ל דשיל"מ בטיל, א"כ הוי להכ"מ לתרץ דר"י לשיטתו דס"ל דשיל"מ אינו בטיל, ע"ז תירץ השער המלך דבחמץ מיירי שהמאכל יתקלקל עד אחר הפסח דאינו נקרא מתירין דכשיהא מותר כבר לא שייך לאכלו. א"כ נמצא אם יתערב בשביעי של פסח דא"צ לחשוש שיקלקל המאכל יהא דינו כדשיל"מ.
- (ג) שו"ת נודע ביהודא (25) הקשה על הכ"מ כקושית שער המלך ותי' דרק ר"י מתיר בנ"ט חמץ שנתערב בפסח, משא"כ ר"ל ס"ל דאינו בטיל, וקושית הכ"מ הוא רק לריש לקיש, דאינו חושב במס' ע"ז דחמץ בפסח אינו בטיל.
- (ד) ועי"ז הקשה רבינו מנחם דר"ל אינו סובר כן.
- (ה) בית יצחק (27) כתב דטעם הר"ן אינו בטיל מטעם דדשיל"מ דכיון דנקרא היתר ע"ש סופו א"כ הוי מין במינו, הוא רק אי ס"ל דאזלינן בתר סופו, משא"כ אי ס"ל אזלינן בתר השתא אינו נקרא היתר

א"כ הוי מיין בשאינו מינו ובטיל, ור"י ס"ל דאזלינן בתר השתא א"כ ס"ל דדשיל"מ אינו נקרא היתר
א"כ אין לו דין דשיל"מ

(ו) והוסיף רבינו שליט"א דהלא יש מחלוקת שם על ר"י ובר פלוגתא שלו הוא ר"ל וס"ל דאזלינן בתר
סופו, א"כ דשיל"מ אזלינן ע"ש סופו, א"כ י"ל דפליגי ר"י ור"ל בדשיל"מ אי בטיל שלר"י בטיל
ולר"ל אינו בטיל

(ז) ובזה תירץ רבינו שליט"א קושית השער המלך והנודע ביהודא דלפי"ז מוכן מש"כ הנודע ביהודא
דר"ל ס"ל דחמין שנתערב בפסח אסור דהוי דינו כדשיל"מ, ולפי"ז מתורץ הכ"מ, די"ל דקושית
הכ"מ הוא רק לריש לקיש,

(ח) ועד תי' רבינו שליט"א דבאמת ר"י חזר בו וס"ל דאזלינן בתר סופו, א"כ יש לישיב על קושית הכ"מ
די"ל דר"י בחמין ובמס' ע"ז מיירי קודם שחזר בו, ובאמת להלכה פסק דאזלינן בתר סופו א"כ יש
לאסור בדשיל"מ, ולכן פסק הרמב"ם דחמין בפסח אינו בטיל, אבל אינו מוכרח לומר דגמ' בע"ז
ובחמין מיירי קודם שחזר בו. ולהלכה אחר שחזר ר"י בו, סובר דחמין אינו בטיל, ואולי י"ל שאף
למסקנא סובר דבטיל.

ברכת התורה

בעמדינו בסוף הזמן החורף אשר בעז"ה עבר ברוב הצלחה וסייעתא דשמיא, אמרנו לבוא בברכה למע"כ הרה"ג הרמי"ם שליט"א דשיבתינו שיעור ב' - היכל ברך משה, הן המה העומדים על הפקודים איש על מחנהו ואיש דגלו להרים קרן התורה, ולנטוע בלב התלמידים אהבת תורה ויראת שמים ואמונה טהורה, ע"ד הסלולה מרבותיה"ק זי"ע.

בראש וראשונה הרבנים הגאונים מותיקי תלמידי רביה"ק מעתיקי שמועה, הגאון רבי מרדכי דוד קאהן שליט"א, הגאון רבי אלימלך לאנדא שליט"א, הגאון רבי שמחה שלום שטיינבערגער שליט"א, הגאון רבי אהרן קאהן שליט"א, אשר האצילו מאורם על כל התלמידים בשיעוריהם העמוקים בשמעתתא ובהלכה, ולמסור לדורות הבאים דרך המסורה אשר לנו למורשה ברבנותיה"ק זי"ע.

ואתם עמם המרביצי תורה ויראה המסורים בלב ובנפש יום ולילה לטובת התלמידים ה"ה הגאון רבי מאיר צוויביל שליט"א, הרה"ג ר' דוד גליק שליט"א, הרה"ג ר' מרדכי אהרן זאבעל שליט"א, הרה"ג ר' חיים יחזקאל בערקאוויטש שליט"א, הרה"ג ר' יוסף שמואל פילאאפא שליט"א, הרה"ג ר' יצחק מיטעלמאן שליט"א, הרה"ג ר' מענדל ווייס שליט"א, הרה"ג ר' יואל פאסטערנאק שליט"א, הרה"ג ר' יואל עקשטיין שליט"א, הרה"ג ר' ברוך שווארץ שליט"א, הרה"ג ר' אהרן יוסף בערגער שליט"א, יזכו עוד רבות בשנים להרביץ תורה לתלמידים הגונים, יהי ה' עמם ויצליחו בכל דרכיהם, מתוך נחת והרחבת הדעת דקדושה אכיה"ר.

ראש חודש ניסן תשע"א לפ"ק
כעתירת הנהלת הישיבה

לוי יצחק ברזעסקי
מנהל

ליפא ווערצבערגער
ראש השיעור